

Zeventig maal zeven maal

(Geloven met Petrus 4)

Preek over Matteüs 18:21-22 (ds. Jos Douma)

Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe? - Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven.

De tafel van zeven, wie kent hem niet: 1 keer 7 is 7, 2 keer 7 is 14, 3 keer 7 is 21, 4 keer 7 is 28, 5 keer 7 is... Het zou erg vermoeiend en misschien ook wel wat ergerlijk zijn, als we nu doorgingen tot het einde:... 68 keer 7 is 476, 69 keer 7 is 483 en 70 keer 7 is 490. Dat is zó verschrikkelijk vaak. Dat duurt zo lang. Daar word je doodmoe van.

Zeventig maal zeven maal vergeven. Kan dat echt?

- Kan dat als je buurman zijn auto wéér voor jouw deur heeft gezet, zodat jij je auto een stuk verderop moet parkeren?
- Kan dat als iemand roddels over je verspreidt op je werk?
- Kan dat als dat jochie uit je klas weer expres je pen op de grond heeft gegooid?
- Kan dat als je collega zich weer niet heeft gehouden aan de afspraak zodat jij ook niet verder kunt met je werk?
- Kan dat als je partner haar tandenborstel weer niet in de beker heeft gezet maar op de wastafel heeft laten liggen?
- Kan dat als je echt gekwetst voelt door een lelijke opmerking die iemand maakte?

Ik noem nu expres die meer alledaagse dingen, die elke dag kunnen gebeuren. Want als het over vergeven gaat, kunnen onze gedachten en gesprekken al snel gaan in de richting van vreselijke dingen die ons zijn aangedaan: dat er seksueel misbruik is gepleegd, dat iemand een geliefde van je heeft vermoord, dat iemand met een dronken kop je kind heeft doodgereden. En verderop in de preek wil ik daar ook nog iets over zeggen. Maar leren vergeven oefenen we allereerst in de gewone praktijk van het alledaagse leven.

Ook in het alledaagse leven van de gemeente. Ook hier zijn we allemaal mensen: we maken fouten, we voelen ons gekwetst of niet begrepen, we ontvangen niet wat we wel verwachten te ontvangen, we ergeren ons aan elkaar als we ons niet aan afspraken houden, we kunnen elkaar bij tijd en wijle niet uitstaan, we mijden elkaar soms in de kerk en kiezen nadat we even goed gekeken hebben de andere deur uit om naar buiten te gaan. Dat is er allemaal. Terwijl juist de gemeente van Christus dé oefenplaats voor vergevingsgezindheid is.

Want h́ier, in de gemeente, ontvangen we de vergeving van God, die zo genadig is. Hier druppelt het bloed van de verzoening door Jezus op ons allemaal. Hier waait de Geest van reinheid en hartelijkheid. Hier komen we in de werkingsfeer van de zeven Geesten die voor Gods troon zijn. Hier wordt de zevenvoudige volheid van de Geest van de Heer uitgedeeld waardoor we leren om zeventig maal zeven maal te vergeven.

--

'Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?' Waarom noemt Petrus dat getal zeven? Zou hij gehoopt hebben dat Jezus ging zeggen: 'Nee, Petrus, zeven is inderdaad wel wat veel. Laten we het

op drie keer houden.' Het schijnt trouwens zo te zijn dat de rabbijnen, de joodse leraren, een vergeving kenden tot maximaal drie keer. Hoe dat ook is, Petrus lijkt te vragen naar de limiet van vergeving. Hij zoekt naar grenzen.

Gezien het voorgaande is dat ook wel begrijpelijk. Laten we dat ook nog lezen, vers 15 tot 18

Als een van je broeders of zusters tegen je zondigt, moet je die daarover onder vier ogen aanspreken. Luisteren ze niet, neem dan een of twee anderen mee, zodat de zaak zijn beslag krijgt dankzij de verklaring van ten minste twee getuigen. Als ze naar hen niet luisteren, leg het dan voor aan de gemeente. Weigeren ze ook naar de gemeente te luisteren, behandel hen dan zoals je een heiden of een tollenaar behandelt. Ik verzeker jullie: al wat jullie op aarde bindend verklaren zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat jullie op aarde ontbinden zal ook in de hemel ontbonden zijn.

De leerlingen van Jezus krijgen hier dus de opdracht om bindende uitspraken te doen als mensen broeders en zusters volharden in zonde. En dan komt er blijkbaar wel een grens in zicht: als een broeder of zuster die zondigt daarop wordt aangesproken, eerst onder vier ogen, daarna met een of twee getuigen en vervolgens in de gemeente, en zo iemand weigert te luisteren, dan wordt zo iemand uit de gemeente gesloten. Er worden dus wel degelijk grenzen gesteld, maar dan wel aan de zonde: een zonde mag niet voortwoekeren in de gemeente. Wat de leerlingen van Jezus daarover zeggen, dat zal bindend zijn.

Daarom is het ook begrijpelijk dat Pétrus nog even door wil spreken met Jezus. Dat is niet zozeer een persoonlijk onderonsje, waarin Petrus een persoonlijke vraag aan Jezus voorlegt omdat hij het misschien zelf heel moeilijk had met het uitdelen van vergeving. Nee, Petrus is de eerste onder de leerlingen. Hij heeft een bijzondere verantwoordelijkheid. Want tegen hem had Jezus gezegd: 'jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen' (Matteüs 16:18). En nadat Jezus iets heeft gezegd over de grenzen van de zonde, wil Petrus nu ook iets weten over de grenzen van de vergeving.

- -

Maar het antwoord van Jezus gaat een heel andere kant op. 'Niet tot zeven maal toe'. Het is boeiend om hier even een bijbelvers uit het boek Genesis naast te leggen. In Genesis 4 vers 23 tot 24 lezen we een lied van een zekere Lamech, een afstammeling van Kain, de moordenaar van Abel. Moet u horen, uit de mond van deze ruwe man:

*Ada en Silla, hoor wat ik zeg!
Vrouwen van Lamech, luister naar mij!
Wie mij verwondt, die sla ik dood,
zelfs wie mij maar een striem toebrengt.
Kain wordt zevenmaal gewroken,
Lamech zevenenzeventig maal.*

Zevenenzeventig maal. Tot zover gaat de nooit ophoudende wraakzucht van deze Lamech en van alle andere Lamechs die deze wereld rijk is. Zevenenzeventig maal je wreken, dat is in de meest letterlijke zin van het woord een doodlopende weg. En daartegenover laat Jezus nu de nooit doodlopende weg van de vergevingsgezindheid zien. Niet zeven maal. Niet zevenenzeventig maal. Maar zeventig maal zeven maal.

En we voelen direct aan dat het hier niet om een aftelsysteem gaat, maar om een hartsgesteldheid. Jezus roept ons om vele malen vaker te vergeven dan waartoe we als

mensen uit onszelf maximaal bereid zijn. Vergeven heeft niet met tellen te maken ('als hij me dat nog één keer lapt, dan...'). Vergeven heeft met het hart te maken. Vergeven is iets wat thuis hoort in dat totaal andere koninkrijk dat Jezus op aarde is komen brengen, en waar zijn verkondiging mee is begonnen: 'Kom tot inkeer, want het koninkrijk van de hemel is nabij!' (Matteüs 4:17). Een vergevingsgezind hart hoort bij de nieuwe schepping van het koninkrijk dat met Jezus is gekomen.

--

Zo gaat Jezus het statement dat hij gemaakt heeft in reactie op de vraag van Petrus dan ook verder inkleuren met een verhaal. Want Hij is een verhalenverteller. Er komt geen dogmatische uiteenzetting over de aard van de zonde en de principes van de vergeving. Ook komt er geen college ethiek over hoe en wanneer en waarom we wie moeten vergeven. Nee, er komt een vertelling: een verhaal over mensen, over dingen die gebeuren, over emoties ook, want het is een verhaal dat geladen is met gevoel. We staan er even bij stil.

De eerste dienaar heeft een megagrote schuld bij zijn koning. Hij moet een onvoorstelbaar groot bedrag aan de koning betalen, waarschijnlijk een bedrag waar hij als een soort rentmeester verantwoordelijk voor was. We moeten bij die tienduizend talenten denken aan 300.000 maal een jaarloon. Een exorbitant hoog bedrag dus, wat er op wijst dat deze dienaar waarschijnlijk een heel hoge plek had in het koninkrijk van de koning. Hij zal waarschijnlijk de grootste zijn geweest in dat koninkrijk. Maar als hij zich aan de voeten van de koning neerwerpt en om schuldsanering smeekt, krijgt de koning medelijden en scheldt hij hem de schuld kwijt. Welke koning doet zoiets? Zo'n ongelooflijk groot bedrag? Maar deze dienaar is nu een volkomen vrij man. Tenminste, dat zou je verwachten.

Maar dan komt hij een collega tegen, de tweede dienaar. Die heeft op zijn beurt ook een schuld, alleen oneindig veel kleiner. Honderd denarie is ongeveer een miljoenste van tienduizend talenten. Maar wat doet de eerste dienaar? Hij grijpt zijn collega bij de keel, zet hem tegen de muur, duwt hem omhoog en schreeuwt vlak in zijn gezicht: 'Betalen zul je!' De tweede dienaar knielt neer op de grond en smeekt: 'Heb alstublieft medelijden!' Maar de eerste dienaar wil er niet van weten en laat hem gevangen zetten. Hoe is het mogelijk? Dat bestaat toch niet dat iemand die net zoveel heeft ontvangen zó reageert? Maar Jezus vertelt het verhaal. Hij kan het zich blijkbaar voorstellen. Hij ziet het dagelijks gebeuren.

En dan zijn er de andere dienaren die het horen en er zeer ontdaan over zijn. Echt verdrietig zijn ze. Maar ze gaan niet naar die eerste dienaar toe om hem eens een lesje te leren. Ze gaan naar de koning en vertellen het hele verhaal met tranen in hun ogen en een schorre stem, want ze zijn echt terneergeslagen.

En dan blijkt de koning, die zo genadig is geweest, nu ook zeer confronterend te kunnen zijn: 'jij bent een slechte dienaar'. Kwaad is hij, omdat de eerste dienaar niets begrijpt van genade. Kwaad is hij, omdat hij niet wil begrijpen dat iemand wel een ongelooflijke hoeveelheid genade ontvangt maar niet een klein beetje wil uitdelen. Kwaad is hij, en daarom geeft hij de eerste dienaar over aan de gerechtsbeulen.

--

En daarmee staan we voor een moeilijke gedachte: blijkbaar is er een grens aan Gods genade. God houdt op met genade geven daar waar het ontvangen van zijn genade zich niet vertaalt in het geven van genade. Want het is volkomen helder dat de koning uit het verhaal God zelf is. Jezus zegt het ook expliciet: 'Zo zal mijn hemelse Vader ook ieder van jullie behandelen die zijn broeder of zuster niet van harte vergeeft' (Matteüs 18:35). Dat zijn

harde woorden. En we hebben misschien de neiging om ze af te zwakken: 'Zo kan het toch niet bedoeld zijn? Bedoelt Jezus echt dat God mij niet langer genadig is, als ik niet vergevingsgezind ben?'

Ja, dat bedoelt Jezus.

Ook in de Catechismus staat iets wat ons op dit spoor zet, in de uitleg van de bede 'Vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren': 'Wil ons, arme zondaren, om het bloed van Christus geen van onze misdaden toerekenen en ook niet de slechtheid die altijd nog in ons is, zoals wijzelf ook als een bewijs van uw genade in ons opmerken, dat wij het vaste voornemen hebben onze naaste van harte te vergeven.'

Merken we het in ons op: het vaste voornemen om onze naaste van harte te vergeven? De Catechismus formuleert het eigenlijk zwakker dan Jezus zelf. Jezus spreekt niet over een vast voornemen. Jezus spreekt over het daadwerkelijk de ander vergeven.

Blijkbaar is vergevingsgezind zijn een ongelooflijk belangrijk kenmerk van mensen die Jezus willen volgen. En als we willen ontdekken of God in ons leven aan het werk is, dan moeten we daar op letten: zijn we vergevingsgezind? Is het ons hartelijke verlangen om de broeder of zuster die tegen ons gezondigd heeft zijn of haar schuld niet aan te rekenen?

Ik kan me voorstellen dat we ons tamelijk hulpeloos en verslagen voelen als we Jezus dit zo scherp horen zeggen. En dat is goed: ons hulpeloos en verslagen voelen. Want dan kan God ons gaan helpen. Dan beseffen we hoe we hier tekortschieten en ook echt zelf die vergeving nodig hebben. Dan beseffen we dat wat hier gevraagd wordt bij mensen onmogelijk is: de zeven keer van Petrus is vanuit onze menselijke mogelijkheden al veel te veel gevraagd.

En in die hulpeloosheid wil ik nog een keer de woorden van Corrie ten Boom doorgeven die ik in een eerdere preek over vergeving van zonden ook heb aangereikt:

'Kunt u vergeven?

Ik niet.

Maar Jezus in mij en Jezus in u kan het wel.'

Waar wij hulpeloos en radeloos bezwijken onder de hoge eisen waaraan we in eigen kracht zouden moeten voldoen, daar staat Jezus klaar om het in ons en door ons heen te doen. Want wat bij mensen onmogelijk is, is mogelijk bij God.

--

Een heel belangrijke vraag die we nog moeten stellen is deze: Wat is vergeving eigenlijk precies? Ik las zodadelijk even een heel korte pauze in zodat u in uw gedachten eerst een eigen antwoord kunt bedenken: 'Vergeven is dat ik ...' Maar ik wil, erbij zeggen dat het belangrijk is - om het echt concreet te maken - in uw gedachten ook even de naam te noemen van iemand die tegen u gezondigd heeft. Want we kennen allemaal mensen die ons iets hebben aangedaan. Jezus vraagt ons om hen te vergeven. Dus een kort moment om zelf in gedachten een antwoord te geven: 'Vergeven is dat ik...'

(...)

Ik vond ergens een heel mooi antwoord op de vraag 'Wanneer vergeven wij anderen?'

'Wij vergeven anderen wanneer wij strijden tegen alle wraakzuchtige gedachten, wanneer we het onze vijanden niet betaald willen zetten, maar hen het goede toewensen, verdriet hebben om tegenslagen in hun leven, voor hen bidden, zoeken naar verzoening en bij elke gelegenheid laten zien dat we bereid zijn hem te helpen of te bemoedigen.'
(Thomas Watson, puritein uit het 17^e eeuwse Engeland)

Dat is vergeven. Vergeven is dus niet: doen alsof het niet gebeurd is, er maar niet meer aan denken, het wegstoppen, er zand over gooien. Vergeven is veel actiever (en neem opnieuw degene in gedachten die tegen u gezondigd heeft, door iets onjuists over je te vertellen, door over je te roddelen, door het niet nakomen van afspraken, door harde kritiek die geuit is, door manipulatie), vergeven is:

- dat je vecht tegen wraakgevoelens (Romeinen 12:9);
- dat je geen kwaad met kwaad vergeldt (1 Tessaloniëzen 5:15);
- dat je de ander het goede toewenst (Lucas 6:28);
- dat je verdrietig bent om tegenslagen die de ander ervaart (Spreuken 24:17);
- dat je bidt voor zijn of haar welzijn (Matteüs 5:44);
- dat je verzoening zoekt voor zover het van jou afhangt (Romeinen 12:18);
- dat je te hulp komt als die ander het moeilijk heeft (Exodus 23:4).

Dit wijst allemaal op een hart waarin vergevingsgezindheid woont en waaruit alle onvergevingsgezindheid is weggebannen, en alle bitterheid, alle boosheid, alle wrokkigheid, alle zelfmedelijden ook.

- -

Overigens zeg ik er direct ook bij wat vergeving *niet* betekent. Vergeving betekent niet dat je niet boos zou mogen zijn over zonde die je wordt aangedaan, dat je er geen negatieve gevoelens over zou mogen hebben. God is ook boos over zonde, maar de zondaar aanvaardt Hij. Het gaat erom dat die boosheid ons niet blijvend gaat beheersen, en als ziekmakend gezwel ons van binnenuit gaat opeten.

Vergeving betekent ook niet dat zonden die begaan zijn, geen gevolgen voor de zondaar zouden mogen hebben. Als een man met een dronken hoofd een kind heeft doodgereden, dan hoort daar zonder meer een gevangenisstraf bij. Maar het betekent niet dat je deze man niet zou moeten vergeven. Want vergeven is:

- dat je vecht tegen wraakgevoelens;
- dat je geen kwaad met kwaad vergeldt;
- dat je de ander het goede toewenst;
- dat je verdrietig bent om tegenslagen die de ander ervaart;
- dat je bidt voor zijn of haar welzijn;
- dat je verzoening zoekt voor zover het van jou afhangt;
- dat je te hulp komt als die ander het moeilijk heeft.

- -

Er is nog een vraag waar we een antwoord op moeten hebben. Moet je wel vergeven als de ander daar niet om vraagt? Kan dat eigenlijk wel: iemand vergeven die geen berouw toont, die weigert zijn zonde toe te geven? Helemaal als ons heel erge dingen zijn aangedaan: als er misbruik is geweest, als ons werkelijk groot onrecht is aangedaan, als er iemand gestorven is door de daad of de fout van een ander.

Als we alleen bij dit verhaal van Jezus blijven, dan is het vragen om vergeving een onmisbare voorwaarde: beide dienaren vallen neer op de grond om te vragen om het

kwijtschelden van hun schuld. En pas dan wordt het hun gegeven. Maar er zijn ook andere bijbelgedeelten waar verder helemaal niet aan de orde komt of die ander wel om vergeving vraagt. Neem de bede uit het Onze Vader: 'Vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren'. Daar staat niet in een voetnoot bij: 'dit hoeft pas als de ander om vergeving vraagt.'

En lees ook Efeziërs 4:30-32: 'Maak Gods heilige Geest niet bedroefd, want hij is het stempel waarmee u gemerkt bent voor de dag van de verlossing. Laat alle wrok en drift en boosheid varen, alle geschreeuw en gevloek, en alle kwaadaardigheid. Wees goed voor elkaar en vol medeleven; vergeef elkaar zoals God u in Christus vergeven heeft.'

Opnieuw wordt niet gesproken over de ander die eerst om vergeving moet vragen. Het is hierbij trouwens ook belangrijk om het verschil te kennen tussen vergeving en verzoening: verzoening betekent dat je elkaar daadwerkelijk weer in de ogen kijkt en met elkaar omgaat. Soms is dat niet mogelijk: als de ander weigert de weg van verzoening te gaan, of als de ander er gewoon niet meer is. Maar dan is nog wel de vergeving nodig als de weg die Jezus wijst: alle wrok en drift en boosheid laten varen, de ander en wat hij of zij jou heeft aangedaan loslaten en weigeren om je leven te laten beheersen door wat er is gebeurd.

Daarom is het ook zo belangrijk dat we in de gemeente van Christus elkaar niet bevestigen in de gedachte: 'je hoeft niet te vergeven als je dat niet kunt'. Want dan zeg je eigenlijk

- koester gerust je wraakgevoelens;
- vergeld maar kwaad met kwaad;
- wens de ander alle slechts toe;
- wees blij met zijn of haar tegenslagen;
- bid beslist niet voor die ander;
- zoek geen verzoening voor zover het van jou afhangt;
- help de ander niet als hij het moeilijk heeft.

Ik denk dat we allemaal aanvoelen dat het niet willen vergeven leidt tot heel veel innerlijke boosheid en onrust en bitterheid. Daardoor word je dubbel slachtoffer: eerst van de zonde van de ander en vervolgens van je eigen onvergevingsgezindheid.

- -

En opnieuw kunnen we ons hulpeloos en radeloos voelen om de weg die Jezus ons wijst als hij zegt: 'Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven'. Maar dan is het weer zo belangrijk om te zien wie Jezus is: Hij is onze Verlosser, onze Helper, de Gekruisigde die al onze nood kent en gedragen heeft. Hij kijkt ons aan en spreekt ons en wij mogen leren om ons te laten aankijken. En dan zien we in zijn ogen zoveel mildheid, en trouw, en hartelijkheid, en liefde en kracht. En als we in gelovige verbondenheid met Hem leven, hebben we de beschikking over een eindeloze bron aan vergevingsgezindheid.

Maar zolang we blijven kijken naar de ander die tegen ons gezondigd heeft, kunnen we niet kijken naar Jezus en aangeraakt worden door zijn barmhartigheid en genade voor onszelf en voor iedereen.

Vergeven is: Jezus vastgrijpen zodat je de ander kunt loslaten.

Laten we bidden...

Vader in de hemel, U roept ons in Jezus Christus, uw gekruisigde Zoon, op om vergevingsgezind te zijn. Als we dat in eigen kracht zouden moeten doen, voelen we ons

volkomen hulpeloos. Leer ons om die hulpeloosheid te ervaren, want alleen dan kunt U zelf ons te hulp komen. Leer ons om in onze gedachten en gevoelens hen die tegen ons gezondigd hebben los te laten, zodat we U, Heer Jezus, kunnen vastgrijpen, en ook de ander weer kunnen zien in het licht van het kruis. Schep in ons een rein en zuiver hart. Amen.

Liturgische handreiking:

Gereformeerd Kerkboek Gezang 15

Gebed

Schriftlezing: Matteüs 18:21-35

Preek **Zeventig maal zeven maal**

Psalm 51:4,5

Gebed

Liedboek Gezang 91

Geloofsbelijdenis: Gezang 3

Dankzegging

Collecte

Negentig Gezang 80:1,2,3,4 [NGK 157] en 81:1,2 [NGK 160]